

Bezpečnostní rizika, svět, Evropa a my

Situace ve světě a Evropě z hlediska vzniku možných rizik a ohrožení České republiky

S určitým zjednodušením lze říci, že díky bouřlivému vývoji v oblasti vědy a techniky v posledních několika málo desetiletích došlo k zásadnímu přehodnocení významu takových pojmů, jako jsou vzdálenost, komunikace, přenos a zpracování informací a další, ve vojenství pak např. dosah, přesnost, rychlost, reakce apod. Z tohoto pohledu pak i takovou oblast problémů, jakou jsou rizika a ohrožení zájmů státu, nelze oddělit od rizik a ohrožení v celoevropském měřítku a naopak.

Z uvedeného vyplývá, že současnou bezpečnostní situaci v Evropě, jako nesmírně složitý a neustále se vyvíjející proces, je ve vztahu k ČR nutno posuzovat ve třech vzájemně se ovlivňujících a prolínajících rovinách:

- ◆ první je **rovina globální**, zkoumající současný stav a předpoklady budoucího vývoje v celosvětovém měřítku,
- ◆ druhou je **rovina evropská**,
- ◆ třetí je **rovina národních zájmů ČR**.

Při hodnocení třech ploch evokujících možná rizika a ohrožení současného i budoucího světa docházejí někteří autoři /1/ k závěru, že ve všech případech se v podstatě jedná o styk historicky různých typů kulturně-sociálních či nábožensko-filozofických systémů, vznikajících a rozvíjejících se na základě rozdílné filozofie, národního historického vývoje, vztahu k hodnotám, rozdílného pohledu na okolní svět a místo jedince v něm apod., ve všech politických, ekonomických, náboženských, sociálních a dalších vazbách.

V této souvislosti by tedy bylo možné říci, že v současném světě (tzn. po zhroucení bipolarity) jsme svědky přesunu váhy od *střetu ideologií* nedávné minulosti k možnému *střetu systémů* výše uvedené charakteristiky.

Analýza bezpečnostní situace

■ Globální hledisko

V celosvětovém měřítku můžeme odlišit pět základních systémů /1/:

- ◆ systém, ke kterému patří i naše národy, vycházející z dědictví křesťanství, jehož vznik se datuje do 1. stol. n. l. ve východních provinciích římského imperia původně jako náboženství otroků a utiskovaných. Rozdílný vývoj v západní

a východní části římské říše pak vedl ke vzniku církve východní - pravoslavné (ortodoxní) a církve západní - katolické a protestantské,

- ◆ systém, založený na tradicích a minulosti islámu, vzniklého v Arábii počátkem 7. stol. postupným sloučením arabské náboženské tradice s prvky judaismu, křesťanství a starověkých východních náboženství,
- ◆ systém, budovaný a rozvíjející se na základě filozofií staré Číny, ovlivněných na začátku našeho letopočtu především buddhismem a konfucianismem,
- ◆ systém současného Japonska, vycházející z tradic buddhismu, který se do Japonska rozšířil především z Číny a Koreje okolo 6. stol. n. l., a
- ◆ hinduistický systém, vzniklý v Indii na základě staroindických učení o zákonitosti, činu, neubližování a osvobození jako přísně kastovní systém.

Z jiného pohledu /2/ lze na mapě světa vyčlenit **šest rozhodujících geografických celků** - tři celky odvozuující svůj původ od evropské civilizace (Amerika, sjednocená západní Evropa a Rusko) a celky úzce spojené s asijskou kulturou (Čína, Japonsko a Indie) - jejichž rozdělení již svým způsobem naznačuje možné umístění budoucích mocenských pólů. Tyto celky lze ovšem rozčlenit i z hlediska vyspělosti na technologicky a hospodářsky vysoce vyspělé nadregionální mocnosti - Amerika, západní Evropa a Japonsko - a dále na mocnosti patřící buď k rozvojovému světu nebo k němu směřující - Čína, Indie a Rusko, ale které tento rámec často přesahují.

Při hledání ohnisek možných rizik a ohrožení na styku těchto uvažovaných systémů je nutno vyjít z charakteristiky vývojové etapy, ve které se tyto systémy jako celek či jednotlivé jejich rozhodující části nacházejí.

Rozpad **bývalého Sovětského svazu** jako jedné ze dvou světových supervelmocí (především z vojensko-strategického hlediska), nejasnost směrů dalšího vývoje jeho nástupnických států, narůstající ekonomické, sociální a další problémy spolu s přetrvávajícím vlivem armády vyvolává mj. i reálné nebezpečí možného výprodeje jejich zděděných nezměrných vojenských arzenálů včetně zbraní hromadného ničení (s jejich dosud nejasným vlastnictvím) - vědecko-výzkumné kapacity nevyjímaje - kterémukoliv solventnímu zákazníkovi (včetně teroristických organizací a skupin) a tím i jejich případného zneužití.

Obrovský lidský potenciál spolu s rozvíjející se jadernou silou současné **Číny** a levicově orientovanou hegemonistickou politikou jejích vedoucích představitelů, vlastnictví strategických surovinových zdrojů a zakořeněná určitá nesnášenlivost **arabského světa** vůči neislámskému okolí, a konečně technické schopnosti, nezměrná píle a generacemi pěstovaná a prohlubovaná schopnost osobní oběti ve prospěch zájmu celku v **Japonsku** představují další potenciální možnosti vzniku ohnisek napětí na styčných plochách těchto rozdílných systémů.

Hinduistický systém je v současnosti natolik soustředěn na vnitřní problémy, že s výjimkou možných regionálních střetů s islámem by se neměl stát příčinou celosvětového, a tedy i našeho ohrožení.

Mezi problémové oblasti současnosti patří dále rozhodně vzhledem ke svému jadernému programu **KLDR**, která je navíc v úplné izolaci a zcela opuštěná svými

spojenci z bývalého východního bloku. Prohlubující se především ekonomické a sociální problémy na Kubě, spolu s obrovským tlakem západního světa (včetně ekonomického embarga USA) vytvářejí i na tomto bývalém „ostrově svobody“ předpoklady pro vznik vážné krize a je pouze otázkou, bude-li v takovém případě prezident Castro ochoten riskovat i krveprolití.

K dalším světovým otázkám, s jejichž řešením si jednotlivé zúčastněné strany dosud nevědí rady, patří mj. situace na **Blízkém východě** (vývoj po uzavření izraelsko-palestinské smlouvy vzhledem k dosud nečitelnému stanovisku arabských zemí k ní, zatím odsunutému řešení problému Jeruzaléma apod.), otázka vztahů mezi **Severní (KLDK) a Jižní Koreou**, rozjitřená navíc odstoupením KLDK od Smlouvy o nešíření jaderných zbraní, konflikt v **Somálsku** (především po neúspěchu mírové mise USA a OSN), téměř 19 let trvající válka v **Angole**, dále otázka nakolik problémy kolem postavení **Hongkongu** po roce 1997 ovlivní budoucí vztahy mezi Velkou Británií a Čínou, rizikový vývoj v JAR apod.

Objevují se rovněž úvahy a prognózy o možnosti vzniku tzv. **třetího ropného šoku** a jeho případném dopadu na celosvětové hospodářství, přičemž možnost objevení se podobné eventuality se převážně umísťuje do prvních deseti let nového tisíciletí. Existence tohoto rizika je podložena jednak některými rizikovými faktory, kterými jsou např. předpokládaná struktura světové spotřeby v příštích letech, nejistý vývoj především v Rusku a v Číně apod., a současně i některými dnes nepředvídatelnými okolnostmi, které by mohly působit jako katalyzátor (např. politická krize na Blízkém východě). Přitom největší nebezpečí je v této souvislosti světovými odborníky spatřováno v možné světové explozi poptávky po ropě, jejíž těžiště se přesouvá do Asie (energetická náročnost hospodářského zázraku asijských draků /Hongkong, Jižní Korea, Singapur, Tchaj-wan/, možné budoucí využití ohromného potenciálu Číny s její více než jednou miliardou obyvatel).

Řešení této situace lze nalézt především v jejím předcházení, tj. v postupném snižování závislosti na ropě, diverzifikaci zásobování, vývojem a využíváním náhradních energetických zdrojů a šetřením (viz současná situace v členských zemích OECD /Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj/, které v 70. letech postihla první ropná krize).

■ **Evropské hledisko**

I na evropském kontinentu lze skutečně vysledovat určitou návaznost již existujících či v budoucnosti možných ohnisek napětí, představujících potenciální ohrožení ČR, na pomyslné hranice mezi výše popisovanými systémy nebo jejich částmi.

Na Balkáně již třetí rok probíhá na první pohled zcela nesmyslné, krvavé střetnutí mezi katolickým **Chorvatskem** a pravoslavným **Srbskem**, přičemž aktivní účast **islámských enkláv** v tomto sporu formou „proti všem“ činí možnost vysvětlení příčin a především nalezení způsobu jeho vyřešení - i přes značnou snahu evropských i světových společenství - o to složitější.

Navíc zde existuje ne nereálné nebezpečí rozšíření tohoto sporu i na další oblasti, tzn. do **Albánie, Kosova a Makedonie**. Dvumilionová albánská obec v Kosovu i nacionalisticky orientovaní politikové v Tiraně mj. otevřeně hovoří

o albánském sjednocení, což je nepřilíš zastíraná provokace na adresu Srbska, Černé Hory i Makedonie, která může vyvolat dramatickou reakci.

K tomu přistupuje i skutečnost, že Albánie, jako snad nejchudší a nejbídačelejší země této oblasti, se po vzoru východní Evropy vrhla do nového prostředí, o němž toho moc nevěděla, ale hodně od něj očekávala. Veškeré sliby a mnohá ujištění o pomoci ze strany ES, Spojených států i mezinárodních hospodářských a finančních institucí včetně MMF po volbách v březnu 1992, ve kterých zvítězila Demokratická strana, utichly a dnes pouze Itálie se snaží alespoň částečně své sliby naplnit investicemi do některých oblastí albánského hospodářství.

V samotné Itálii v posledních komunálních volbách v největších italských městech zcela propadly strany dosavadní vládní koalice (hlásící se k politickému středu), včetně dosud nejsilnější křesťanské demokracie, a naopak přesvědčivě zvítězily tři krajní síly - na pravici populistická Liga severu (vliv v severní Itálii), neofašistické Italské sociální hnutí (MSI) a postkomunistická Demokratická strana levice (PDS). Hlavním důvodem tohoto otřesu je především potřeba změny nebo alternace vládnoucích stran, která je typická pro fungující parlamentní demokracie a která v Itálii chyběla (přes čtyřicet let vládla sama nebo v koalici křesťanská demokracie). Výsledky těchto komunálních voleb naznačují tendence i pro volby parlamentní, které budou předčasně na jaře roku 1994 a poprvé (tak jako i volby komunální) podle nového většinového systému, který nahrazuje právě nejsilnějším stranám. V případě jejich očekávaného volebního vítězství bude parlament ovládat většina exkomunistů, exfašistů a separatistů a je otázkou, nedojde-li k ohrožení samotné demokracie a jednoty země, což by vzhledem k váze Itálie v ES mohlo být hrozbou destabilizace i pro celou Evropu.

Při hodnocení situace na Balkáně nelze zapomenout ani na význam posledních událostí v **Řecku, Turecku a na Kypru**. Po vítězství v říjnových volbách se v **Řecku** po čtyřech letech vrátilo k moci Panhelénské socialistické hnutí (PASOK) v čele se staronovým premiérem A. Papandreem. S velkou pravděpodobností lze tedy očekávat i návrat k původní linii zahraniční politiky země, která byla protiamericky laděná a kritická k EU. Současně by mohla přispět k upevnění dobrých styků s Albánií a Bulharskem, otázkou však zůstávají vztahy k Makedonii vzhledem k jejímu názvu, který Atény považují za své historické dědictví. Přitom nelze zapomínat ani na hluboké historické rozpory mezi Řeckem a Tureckem (oba státy jsou členy NATO).

Na **Kypru** již deset let existují v podstatě dva samostatné státy - na severu je to stát kyperských Turků, ve kterém probíhá politický boj mezi tendencí k federativnímu uspořádání s jižní částí ostrova na jedné straně a snahou o posílení samostatnosti a mezinárodního uznání na straně druhé, - na jihu ostrova je pak republika kyperských Řeků, kde sílí snahy po sjednocení ostrova, ovšem pod plnou kontrolou a za dominantního postavení jihu.

V **jihovýchodním Turecku** již od roku 1984 vedou kurdští extrémisté boj za samostatný kurdský stát. Násilná kampaň PKK (Strana kurdských pracujících), která vychází z marxismu-leninismu a za konečný cíl považuje stát socialistického typu, již stála životy přes 6000 lidí.

Při hodnocení situace v dnešním Rusku a při vyvozování prognóz možného dalšího vývoje v této rozsáhlé části světa je nezbytné si uvědomit několik skutečností:

- bez demokratického vývoje v Rusku nebudou příznivé podmínky pro demokratický vývoj v dalších částech světa,
- i demokratické Rusko zůstane Ruskem ve smyslu geopolitickém a civilizačním, i když ani ono se nemůže vyvíjet v izolaci od dnešního světa,
- kdokoli se v dějinách pokusil zvenčí vnést do Ruska své představy a cíle, byl nakonec Ruskem zahuben (Tataři i Napoleon, německý nacismus i internacionální komunismus), totéž by se pravděpodobně týkalo i toho, kdo by chtěl do Ruska co nejrychleji přenést modelové představy západního (neo)liberalismu.

V této souvislosti je otázkou, zda současné politické poměry v Moskvě jsou pro demokracii v Rusku spíše nadějí, nebo hrozbou. V této chvíli tvoří státní moc a správu v Rusku prezident, jeho vláda a gubernátoři - a ovšem armáda s policií. Činnost ústavního soudu prezident pozastavil, rozpustil ministerstvo bezpečnosti a ruská pohraniční vojska podřídil sobě a vládě. Z těchto skutečností i z mnoha dalších projevů lze vyvodit, že dosud pevnou rukou Jelcina centralizovaný stát, oprávněný se o sílící postavení armády (která přes určité počáteční zaváhání vytěžila především z říjnových událostí v roce 1993), bude v rámci modelu prezidentské republiky sledovat obnovu někdejšího impéria. Pro mnohé značně překvapivé výsledky posledních (prvních demokratických v historii) parlamentních voleb, ve kterých zvítězila extrémně pravicová Liberálně demokratická strana, s odstupem následovaná projelcinovskou Ruskou volbou a Komunistickou stranou Ruské federace (i když z hlediska počtu získaných mandátů v dolní komoře parlamentu je pořadí na prvních dvou místech opačné), vyvolávají dohady o tom, jestli a jak může toto spojení extrémní pravice s extrémní levicí ovlivnit další vývoj demokracie v Rusku a tím i jeho zahraniční politiku.

Uvedené obavy jsou navíc umocněny skutečností, že díky násilné antihumánní politice ve všech oblastech společenského života v průběhu uplynulých sedmi desítek let komunistického režimu došlo v Rusku (a v ostatních státech bývalého Sovětského svazu samozřejmě také) k naprostému rozpadu všech morálních hodnot při současném permanentním nárůstu vojenské síly, ovšem - s výjimkou kosmického programu - na úkor všech ostatních oblastí hospodářství. Uvedené skutečnosti pak spolu s pomalým zaváděním všech dosavadních reforem prováděných po rozpadu bývalého sovětského imperia zcela logicky evokují volání po vládě „silné ruky“ a do značné míry i vysvětlují výsledky voleb.

Je tedy zřejmé, že při snahách Evropy o začlenění Ruska do celoevropských systémů musí jít o začleňování vyvážené a postupné, založené na uvážlivé volbě jednotlivých kroků, spojených především s poskytováním ekonomické pomoci zdevastovanému ruskému hospodářství tak, aby nebezpečí jejího případného zneužití k výstavbě nového totalitního imperia bylo sníženo na minimum.

Ukrajina, jako další z nástupnických států bývalého Sovětského svazu, má svou pozici ještě ztíženu skutečností, že v podstatě postrádá jakékoli historické tradice, na které by ve svém vývoji mohla navázat. K tomu přistupuje i skutečnost, že jako člen Společenství nezávislých států (spolu s Běloruskem, Kazachstánem a hegemónistickým Ruskem) se Ukrajina cítí být zatlačována do pozadí i na mezinárodně-politické scéně. Zde pramení i některá - i když tlumená - vyhlášení o nutnosti vytvoření Velké Ukrajiny a současně zde lze nalézt i vysvětlení skutečnosti, proč dosud nepřistoupila ke Smlouvě o nešíření jaderných zbraní, neratifikovala smlouvu START 1 a jaderné zbraně z výzbroje bývalé sovětské armády, které jsou rozmístěny na jejím území, vyhlásila za vlastnictví ukrajinského státu. Tento jaderný potenciál (označovaný za třetí největší na světě) je ovšem kódově ovládnán z Ruska, které rovněž zajišťuje jeho údržbu.

Nelze zapomenout ani na fakt, že Moskva i Kyjev vzhledem k novým skutečnostem (u Ukrajiny jsou jimi vztahy s Ruskem týkající se problémů Černo-mořského loďstva, Krymu a Sevastopolu) žádají o revizi smlouvy o konvenčních zbraních v Evropě z roku 1990.

Postkomunistické státy střední Evropy v současnosti procházejí nesmírně složitou a vpravdě historickou etapou přerodu totalitních režimů v demokratické, přechodu od plánovitého hospodářství k tržnímu se všemi politickými, ekonomickými, sociálními, ekologickými a dalšími důsledky. Vzhledem k tomu se může zdát, že tyto státy jsou natolik ponořeny do svých vlastních problémů, že nebezpečí vzniku ohrožení pro ČR z jejich strany nehrozí. Při pozornějším pohledu však i zde můžeme nalézt některé zdroje napětí.

Určité možnosti ke zneužití nabízí v tomto smyslu vedle ekonomických, sociálních a dalších problémů zejména **menšinová otázka**. Do této kategorie patří jak představy o Velkém Srbsku a Velkém Maďarsku (těm je dopřáváno sluchu v některých oblastech na Slovensku - viz např. poslední iniciativa obcí regionu Žitného ostrova), tak i silící pokusy sudetských, slezských a v poslední době i rakouských Němců o revizi výsledků druhé světové války.

K tomu přistupují i další dnes těžko odhadnutelné problémy, spojené např. s možnými **migračními vlnami**, nebo s nárůstem tendencí směřujících k **etnickému a geografickému dělení** současných státních útvarů. V této souvislosti existovalo i jisté nebezpečí možného rozpadu Ruska na celou řadu drobných států s těžko odhadnutelným a ovlivnitelným směrem dalšího vývoje. Dnes lze naopak pozorovat výrazné úsilí ruské vlády i prezidenta jak o jednotu země, tak i o zvýšení její úlohy v zahraniční politice.

Nebezpečí těchto lokálních sporů, krizí a konfliktů spočívá jednak v překvapivosti vzniku a rychlosti jejich rozrůstání, dále v jejich „nakažlivosti“ a tím i možnosti téměř současného vzniku podobných konfliktů v různých částech kontinentu, a především v neschopnosti mezinárodních (politických i vojenských) organizací účinně, spravedlivě a v souladu s mezinárodním právem zasáhnout (viz současný konflikt na Balkáně). Existence regionálních konfliktů je navíc živnou půdou pro mezinárodní terorismus.

Vyřešení vztahu k **Německu** a jeho organické a rovnoprávné začlenění do celoevropských politických, hospodářských i bezpečnostních struktur bylo základem všech aktivit západních spojenců po druhé světové válce a je prubířským

kamenem i současné mezinárodně-politické scény. Na jedné straně tu stojí neoddiskutovatelné schopnosti německého národa, mnohokrát historií potvrzené a celosvětově uznávané, na druhé straně pak hluboce zakořeněný pocit národní nadřazenosti, v jehož důsledku se svět ve své novodobé historii dvakrát zmítal ve zničujícím válečném konfliktu.

Situace je o to složitější, že zatímco západní část poválečného Německa se pod patronací vítězných západních mocností vyvíjela z dnešního pohledu žádoucím směrem, jeho východní část vyrostla po boku bývalého Sovětského svazu v jeden z rozhodujících pilířů komunistického bloku. Z tohoto pohledu je tedy dnešní sjednocené Německo odpovědné nejen za rozpoutání dvou světových válek, ale do určité míry i za současné problémy bolestně se transformujících států střední a východní Evropy.

Odtud pramení i zcela pochopitelné obavy z dalšího vývoje v této části Evropy umocněné těžko odhadnutelnými výsledky německých parlamentních voleb na podzim příštího roku. Ve vztahu k Německu tedy stále zůstává nezodpovězenou otázka, podaří-li se jej jako rovnoprávného partnera začlenit do celoevropských politických, hospodářských a především bezpečnostních struktur, nebo zda naopak Evropa díky hospodářskému a politickému tlaku Německa podlehne jeho snahám o začlenění „evropského okolí“ do svých představ o budoucí podobě Evropy a světa. **Jde tedy o to, zda vznikne evropské Německo nebo německá Evropa.** Mimořádný význam při řešení tohoto problému bude mít další vývoj francouzsko-německých vztahů a přístup Spojených států (zde někde lze možná hledat i příčinu stále silících iniciativ o plnoprávné začlenění Francie i do vojenských struktur NATO).

Ze všeho, co bylo výše uvedeno, vyplývá, že pravděpodobně největším nebezpečím pro demokratický vývoj v Evropě mohou být **snahy o mocenské rozdělení především střední Evropy** na sféru ruských a německých zájmů. Z pohledu těchto obav je do určité míry pochopitelné i stanovisko některých států evropských společenství, popírávajících sluchu ruskému odporu k požadavkům středoevropských zemí na jejich přijetí do celoevropských organizací, jmenovitě NATO (tento úprk zemí střední Evropy k branám NATO je v podstatě výrazem jejich nedůvěry ve schopnosti KBSE). Je totiž zřejmé, že vzhledem k vývojové etapě, ve které se tyto složité se transformující státy nacházejí, by pro tyto organizace (samy dosud hledající své místo v budoucí Evropě) byly spíše přítěží než pomocí.

Nejmarkantnější je tato situace u **Severoatlantické aliance**, která celá desetiletí budovala své ozbrojené síly a vytvářela strategii jejich použití na základě bipolárního rozdělení světa - a tedy existujícího konkrétního globálního nepřítele, který rozpadem Varšavské smlouvy a přechodem jejích bývalých členů od totalitních systémů k demokracii ztratil své konkrétní obrysy. Tradiční ideologické, politické a vojenské rozdělení Evropy zmizelo, kontinent se však navzdory tomu stal z bezpečnostního hlediska méně celistvým a čitelným.

NATO tak v současné době stojí před existenčním problémem, jak v této zcela nové situaci zdůvodnit opodstatněnost své další existence a v návaznosti na to jakým způsobem a v jakých termínech provést svou vlastní transformaci. Takový proces si vyžaduje čas a je tedy zřejmé, že odmítavé stanovisko Ruska k možnému

rozšíření Aliance o zmíněné střeoevropské státy právě tento potřebný čas vedení Aliance poskytuje.

I z tohoto důvodu přišly USA s iniciativou na tzv. **Partnerství pro mír**, což je návrh na uzavírání separátních smluv o vojenské spolupráci mezi střeoevropskými a dalšími zeměmi a Severoatlantickou aliancí. Tato iniciativa poskytuje Alianci široký manévrovací prostor. K ničemu ji nezavazuje a má naopak rozšířit operativnost a potenciál atlantického obranného svazku (který ovšem zůstává uzavřený, jak byl dosud).

Dalším problémem zůstává v této souvislosti i **postavení USA** v Alianci a vůbec úloha této jediné světové supervelmoci v řešení čistě evropských bezpečnostních otázek. Samy Spojené státy dnes stojí před požadavkem vyrovnat se s novou politicko-bezpečnostní situací. Dochází k zásadní revizi 45 let staré jaderné strategie USA, založené na změně cílů, velikosti arzenálů a jejich rozmístění. Je prosazován názor, že vzhledem k novému rozložení sil ve světě musí být americké ozbrojené síly připraveny vést téměř souběžně dvě velké regionální války, pravděpodobně na Blízkém a Dálném východě. Podstatou nové americké obranné strategie je tedy logicky schopnost co nejrychlejšího rozvinutí ozbrojených sil do místa možného konfliktu, tj. posílení námořnictva, letectva a námořní pěchoty na úkor pozemního vojska. V této souvislosti jsou zcela pochopitelné problémy, které má prezident Clinton s Kongresem, který zatím není připraven na to, aby USA přebíraly navíc další závazky v Evropě.

Vycházejí z těchto závěrů je zřejmé, že jedním z úkolů západní Evropy je převzít za Američany větší díl odpovědnosti v evropských aktivitách NATO. Z toho ovšem dále vyplývá, že se podstatná část vojenských úkolů Aliance nutně bude muset přesunout na ozbrojené síly Německa a Francie (přestože není členem vojenské organizace NATO) vzhledem k jejich ekonomické síle a geografické poloze.

Z tohoto pohledu by se tedy logicky nabízelo řešení v podobě vytvoření celoevropského bezpečnostního systému jako regionální obdoby systému OSN, který by zahrnoval všechny evropské země (což je u NATO zatím vyloučeno), protože univerzálnost je základním předpokladem existence a fungování kteréhokoli systému kolektivní bezpečnosti. NATO může přispět k bezpečnosti kontinentu jako jeden z jeho základních prvků.

Rizika a ohrožení ČR

Na základě výše uvedené stručné analýzy a dalších rozborů lze provést určitou rekapitulaci možných rizik a ohrožení, která by mohla být pro ČR na období do přelomu dvou tisíciletí určující:

1. možnost vzniku konfliktů na čarách dotyku různých kulturně-sociálních či nábožensko-filosofických systémů nebo jejich částí,
2. snahy Německa a Ruska o mocenské rozdělení střední Evropy na sféry svého vlivu,
3. možnost zneužití Ruskem ekonomické a další pomoci ze strany evropských i světových společenství a organizací směrem k obnovení velmocenských ambicí bývalého Sovětského svazu,
4. snaha Německa o získání celoevropské hegemonie,

5. rozpad Ruské federace na řadu drobných státních útvarů a následná možnost vytváření různých hospodářských a především vojenských koalic podpořených možným vlastnictvím jaderných zbraní,
6. výprodej zděděných jaderných i konvenčních arzenálů včetně vědecko-výzkumných kapacit nástupnických států bývalého SSSR kterémukoliv solventnímu zákazníkovi a možnost jejich následného zneužití,
7. realizace snah po etnickém a geografickém rozdělení stávajících státních útvarů a jejich nakažlivost,
8. nekritické prosazování menšinových problémů,
9. možnost vzniku migračních vln z východu na západ nebo z jihu na sever,
10. možnost přerušení dodávek surovin a výrobků důležitých pro obranu a hospodářství států, vyvolané např. politickou a hospodářskou nestabilitou dodavatelských a tranzitních zemí,
11. možnost vzniku rozsáhlých průmyslových a ekologických katastrof a havárií a jejich zneužití,
12. sabotáže a konflikty vyvolané extrémisty, nárůst banditismu, nesnášenlivosti, možnost jaderného vydírání apod.,
13. infiltrace organizovaného zločinu do státní správy a řídicích subjektů hospodářské sféry, korupce atd.,
14. nepodchycení a nereagování na vědecký, technický a technologický rozvoj,
15. možnost přímého či zprostředkovaného vtažení do lokálních a regionálních konfliktů apod.

Česká republika v současné době nemá evidentního nepřítele. Přesto je však nezbytné si v této souvislosti uvědomit, že každý stát musí mít svou snahu po prosazování svých „národních zájmů“ podloženu odpovídající ekonomickou a vojenskou silou a je tedy zřejmé, že národní (státní) zájmy ČR se nutně musí lišit od zájmů USA, Německa či Ruska.

Z uvedeného vyplývá, že i pro zachování svobody, suverenity a územní celistvosti (což je právě národním zájmem ČR) je nezbytné mít odpovídající úroveň ekonomiky a ozbrojených sil, mít připraveny všechny instrumenty státu řešit situace, které by z hlediska možných rizik mohly v budoucnu nastat. Spoléhat se (v případě pokusu o narušení našich národních zájmů) pouze na pomoc kohokoliv jiného by bylo neomluvitelným hazardem. Zabýváme-li se tedy v současné době problematikou radikálního snižování počtů v naší armádě a její principiální transformací v armádu evropského typu, nemělo by to současně znamenat i snížení její bojové hodnoty.

Literatura:

- /1/ Přednáška NZO GŠ „Bezpečnostní situace v Evropě, možnosti vzniku krizových situací a rizik ohrožení“, 1993.
- /2/ Studijní text VVŠPV Vyškov „Vybrané problémy teorie mezinárodních vztahů a globalistiky“, 1993.
- /3/ Zpravodajství ČTK, 1993.